

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף נא

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנה: אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים. ביאור הדבר: הקונה קרקע באחריות והתברר שהיא גזולה, ובא הנגזל והוציא את הקרקע עם פירותיה מהקונה, ובא הקונה לגבות את הקרקע ואת הפירות מנכסיו המשועבדים של הגזלן (שקנה אותם אדם אחר). את הקרקע הוא מוציא ממשועבדים אבל את הפירות הוא מוציא רק מבני חורין.

לפי שאין כתובין: מכירת הקרקע כתובה בשטר ויש לה 'קול' (= פרסום), והקונים שקנו את הקרקעות הנוספות של המוכר (הגזלן) היו צריכים להיזהר בידעם שיש שעבוד על הנכסים שהם קונים לקרקע שנמכרה קודם לכן. אבל הפירות לא כתובים בשטר כי לא היו אז בעולם, ולכן הם נחשבים כמלוה על פה שאין לה קול ולא ידעו הקונים להיזהר, ותקנו חכמים מפני תיקון העולם שלא יגבו מהקונים את הפירות אלא רק מבני חורין (כי אף אחד לא ירצה לקנות שדה מחשש שמא יש על המוכר מלוה על פה שתגבה מהשדה שהוא קונה). [רש"י מציין שאפילו אם כתוב מפורש בשטר אחריות גם על הפירות, בכל אופן אין להם 'קול', משום שלא היו בשעת המכירה בעולם ואין לדבר פרסום, ולכן לא גובים ממשועבדים].

קושיא: והא מזון האשה והבנות: 'תנאי בית דין' הוא שלאחר מות הבעל מקבלים האשה והבנות מזונות מנכסיו, והדבר הזה מפורסם כאילו הוא כתוב בשטר (שהרי גם אם זה לא כתוב בשטר כולם חייבים בזה מכח ה'תנאי בית דין'), ובכל אופן הן לא גובות ממשועבדים אלא רק מבני חורין?

תירוץ: א"ל התם מעיקרא הכי אתקון: תקנת חז"ל ב'תנאי בית דין' היתה שמזון האשה והבנות יגבה רק מבני חורין ולא ממשועבדים, כדי שאנשים ירצו לקנות שדות, כי אחרת אף אחד לא יקנה שדה כשהוא יודע שהאשה והבנות יבואו להוציא ממנו אותה בשביל המזונות שלהן.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

רבי חנינא אמר: הסיבה שלא גובים פירות וכן מזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, משום שאין להם קצבה - כמה סכום יעלו הפירות או המזונות, ולכן הקונים לא יכולים להעריך את הסיכון ולהיזהר בקניית הקרקעות.

איבעיא להו: האם רבי חנינא מודה לעולא רק שהוא סובר שצריך שני תנאים כשביל לגבות ממשועבדים: א. כתובים ב. קצובים, או שהוא חולק לגמרי וסובר שהתנאי היחידי הוא קצובים?

מי שמת והניח שתי בנות וכן: הבת הראשונה התחתנה וקיבלה מהירושה עישור נכסים (שתקנו חכמים שתקבל הבת עשר אחוז מהירושה שירש הבן לצורך הנדוניה לחתונתה), ולאחר מכן מת הבן, ואז התחתנה הבת שניה והיא רוצה גם כן עישור נכסים. אלא שמכיון שהבן מת, היא ואחותה כבר ירשו את כל הירושה, אך הבת השניה טוענת שקודם כל יתנו לה עישור נכסים ולאחר מכן יחלקו את הירושה בין שתיהן:

לדעת רבי יוחנן הבת השניה מפסידה את העישור נכסים, כי כל תקנת עישור נכסים היא מהבן שזכה בירושה, ולא במקרה ששתיהן חלקו בירושה. אבל לדעת רבי חנינא היא מקבלת עישור נכסים, שהרי אפילו מנכסים משועבדים מוציאים בכדי לתת לה עישור נכסים (דהינו כאשר מכר האח את הנכסים שירש, מוציאים מהקונים עשור נכסים), ואם כן ודאי שיוציאו מהחלק שירשה אחותה.

ההוכחה: **והא פרנסה:** הרי הנדוניה של עישור נכסים קצובה ואינה כתובה, ובכל אופן גובים אותה ממשועבדים!

תירוץ: **שאני פרנסה:** מזמן שמת האב כולם יודעים שהבנות שלו מקבלות עישור נכסים, ומכיון שיש 'קול' נחשב הדבר ככתוב בשטר.

מתו, בנותיהן ניזונות וכו': אישה שהתחתנה עם ראובן ויש לה בת מנישואין קודמים, והיא עשתה תנאי עם ראובן שיזון את בתה חמש שנים. ובתוך חמש שנים היא התגרשה, והתחתנה עם שמעון והתנתה גם איתו שיזון את בתה חמש שנים (ובמקרה כזה אחד מהן זן בפועל והשני נותן דמי מזונות), ואז מתו שני הבעלים. הדין הוא שהבנות של הבעלים (כלומר הבנות שנולדו מהנישואין הללו) ניזונות רק מנכסים בני חורין - על פי הכלל ש'אין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים',

ואילו הבת של האישה (מנישואין קודמים) ניזונת מנכסים משועבדים כי היא נחשבת כ'בעלת חוב'.

והרי התנאי שעשתה האישה שיזונו את בתה חמש שנים אינו כתוב בשטר, ובכל אופן היא גובה ממשעבדים. ראייה שדעתו של רבי חנינא היא שהמזונות יהיו קצובים ואז גובים ממשועבדים ואפילו שאינם כתובים. וקושיא על דעת עולא הסובר שדוקא בכתובים גובים ממשועבדים.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן**: מדובר שהעדים עשו קנין חליפין עם הבעל (הראשון וכן עם השני) על התנאי לזון את הבת, ולקנין יש קול, ולכן נחשב הדבר כאילו נכתב התנאי בשטר.

קושיא: **אי הכי בנות נמי**: אם מדובר שעשו קנין לבת שלה, הרי מסתמא עשו קנין גם לבת של הבעל (על המזונות שלה). ואם כן גם הבנות של הבעלים אמורות לגבות ממשועבדים, ומדוע הן גובות רק מבני חורין? תירוץ: **בשקנו לזו ולא קנו לזו**: מדובר שעשו קנין רק לבת שלה ולא לבנות שלהם. קושיא: **ומאי פסקא**: ומי החליט לתנא שעשו קנין רק לזו ולא לזו?

תירוץ: **בת אשתו דהואי וכו'**: בת אשתו שנמצאת בשעת הקנין - הקנין מועיל לה, אבל הבת שלו שעדיין לא נולדה (שעתידה להיולד מנישואין אלו) אין הקנין יכול להועיל לה. קושיא: **מי לא עסקינן וכו'**: האם לא יתכן שגם הבת שלו תהיה בשעת קנין? והיינו במקרה שנולדה לו בת וגירש את אשתו, ולאחר מכן החזיר אותה ואז היא עשתה איתו את התנאי על הבת שלה ועשו קנין. ואם מדובר שעשו קנין, עשו זאת גם לבת שלו (הבת שלהם) ומדוע הקנין לא מועיל לה?

תירוץ: **אלא בתו וכו'**: בתו שמקבלת מזונות על פי 'תנאי בית דין' לא מועיל לה קנין, אבל בת אשתו שאין לה 'תנאי בית דין' שהיא מקבלת מזונות, אלא התנאי שעשה הבעל עם האישה - מועיל לכך קנין. קושיא: **וכי מגרע גרעה**: בגלל שלבתו יש 'תנאי בית דין' לקבל מזונות היא נהיית גרועה שהקנין לא יכול להועיל לה?

תירוץ: **אלא בתו וכו'**: מכיון שבתו אמורה לקבל מזונות מתנאי בית דין, והוא הלך והוסיף על זה קנין - בכך הוא הראה שהוא מאד דואג לבת שלו, ואנו חוששים שמא לפני מותו הוא הביא לה צרור של כסף בשביל המזונות שלה, ולכן היא לא גובה מנכסים משועבדים. (אמנם גובה מבני חורין משום שאין לנו ידיעה שהיא

קבלה כסף, ורק בגלל החשש שאולי היא קבלה היא לא יכולה לגבות ממשועבדים ולהפסיד את הלקוחות - תוסי'.

ת"ש אמר רבי נתן: מתי אמרו שהקונה שקנה את השדה הגזולה, אינו גובה את הפירות ממשועבדים? דוקא כאשר הוא השביח את השדה הגזולה בפירות, לאחר שכבר קנה הקונה השני (שקנה אחריו) את השדה של המוכר. אבל אם קודם כל הוא השביח את השדה בפירות, ולאחר מכן קנה הקונה השני את השדה של המוכר - גובה הראשון גם את הפירות מהשני, משום שידוע שהראשון קנה את השדה באחריות וגם ידוע שהוא השביח אותה, ואם כן היה על הקונה השני להיזהר לא רק על השעבוד של הקרקע הראשונה (שנתבררה כגזולה) אלא גם על הפירות שבה.

מוכח שהסיבה שלא גובים את הפירות ממשועבדים זה דוקא בגלל שהם באו אחרי הקנייה של המשועבדים ולא קדמו להם. קושיא על עולא ועל רבי חנינא שאמרו סיבות אחרות!

תירוצ: **תנאי היא וכו':** זו מחלקות תנאים. דהיינו יש שלוש דעות של תנאים בדבר. א. דעת רבי נתן בכרייתא הנ"ל. ב. דעת תנא קמא בכרייתא הזו ועולא סובר כמותו. ג. דעת רבי יוסי בכרייתא הזו ורבי חנינא סובר כמותו.

אמר רבי יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו: כלומר גם בלי תיקון העולם של הכתיבה, אין החוב אמור להגבות כשהוא לא קצוב, כי אין הקונה יודע להיזהר בכמה סכום הוא לוקח סיכון.

*

שני כיסין קשורין מצאת: אדם המשיב ארנק שנאבד לחבירו, והמאבד טוען: 'שני ארנקים שלי קשורים זה לזה מצאת והחזרת לי רק אחד', והמוצא טוען: 'מצאתי רק ארנק אחד' - על המוצא להישבע, משום שהוא כימודה במקצת' החייב שבועה (= התובע את חבירו שחייב לו מאה והחבר מודה בחמישים הוא חייב להישבע שהחוב הוא רק חמישים).

ואם המאבד טוען כנ"ל בשני שוורים, והמוצא מודה שמצא שור אחד - אינו חייב שבועה, משום ששני שוורים קשורים עלולים להתנתק זה מזה ואם כן טענת המאבד היא רק טענת 'שמא', אבל בשני כיסים קשורים טענתו היא 'כרי' (= טענה ודאית) כי הכיסים אינם יכולים להתנתק מעצמם.

ואם המאבד טוען 'שני שוורים קשורים מצאתי', והמוצא מודה שמצא שניים אבל טוען 'אחד כבר החזרתי לך ועכשיו אני מחזיר לך את השני' - הוא חייב שבועה, מכיון שהוא מודה שהוא מצא שני שוורים הוא הופך את הטענה של המאבד ל'טענת ברי', וכשהוא מודה שהחזיר אחד נמצא שהוא מודה במקצת החייב שבועה.

קושיא: ורבי יצחק לית ליה וכו': וכי רבי יצחק לא יודע את הדין של המשנה שלנו? הגמרא מתרצת שרבי יצחק סובר כרבי אליעזר בן יעקב שכאשר המאבד טוען כנגד המוצא 'טענת ברי' הוא כבר לא נחשב למשיב אבידה. וכדלהלן:

פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו: יתכן שאדם ישבע בגלל טענה שהוא עצמו אמר אותה, בלי שאף אחד יתבע אותו (כך מבינה הגמרא עכשיו).

מנה לאכיך בידי והאכלתיו פרס: אדם האומר לחבירו 'אבא שלך הלוח לי מנה, וכבר החזרתי לו חצי' - לדעת רבי אליעזר ב"י אפילו שהוא מעצמו בא לבן ואומר לו 'אבא שלך הלוח לי והחזרתי לו חצי' הוא חייב שבועה. לדעת רבנן הוא פטור מלהישבע על כך, מפני שהוא כ'משיב אבידה' הפטור משבועה. משום שהוא בא מעצמו לומר לבן שהוא חייב לו כסף והיה יכול לשתוק, הרי הוא 'כמשיב אבידתו' של הבן.

וראבי לית ליה משיב אבידה פטור? הרי חכמים תקנו שמשיב אבידה פטור משבועה כנ"ל.

תירוץ: בטוענו קטן: באמת כשהוא בא מעצמו רבי אליעזר ב"י לא מחייב שבועה, אלא כאן מדובר שבנו הקטן של האבא שנפטר תובע אותו ואומר לו 'אבא שלי הלוח לך מנה', והוא אומר לו 'החזרתי לו חצי'. מכיון שהוא לא בא מעצמו אלא תבעו אותו לדין הוא לא נחשב כ'משיב אבידה' והוא חייב שבועה.

קושיא: קטן מידי מששא אית ביה וכו': וכי קטן יש בתביעתו ממש?

תירוץ: מאי קטן? גדול: באמת הוא 'גדול', אבל הוא נקרא 'קטן' ביחס לעסקים של אביו.

אי הכי 'טענת עצמו': הרי רבי אליעזר ב"י אמר שלפעמים אדם נשבע על 'טענת עצמו', ואילו כשתובעו גדול אין זו טענת עצמו? תירוץ: **טענת אחרים והודאת**

עצמו: הכוונה טענה של אחרים והודאה שלו (על חלק מהטענה). קושיא: כולה **טענתא נמי וכו':** הרי כל הטענות שעליהם נשבעים הם טענה של אחרים והודאת עצמו?

אלא בדרכה קמפלגי: הגמרא חוזרת בה. לדעת רבי אליעזר ב"י מדובר שטוענו קטן. ואין קושיא מהדין שלא נשבעים על טענת קטן, כי כאן הקטן מגיע מכח טענת אביו. דהיינו הסיבה שלא נשבעים על טענת קטן משום שכפסוק כתוב "כי יתן איש **אֶל רֵעֵהוּ כֶסֶף או כְּלִים לְשֹׁמֵר וְגַב מִבֵּית הָאִישׁ. וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים** (- לשבועה) **אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רֵעֵהוּ**" דוקא 'איש' ולא קטן. אבל כאן שהוא טוען שהאבא הלוח את הכסף מודה רבי אליעזר ב"י שנשבעים. (אמנם מכיון שתובע אותו קטן קורא לזה ראב"י 'טענת עצמו', כי בכל מקום טענת קטן אינה נחשבת כלל חוץ מכאן שהוא בא מכח אביו -רש"י בשבועות).

בנוסף, לדעת ראב"י אין כאן גם פטור משום השבת אבידה, כי הוא לא נחשב משיב אבידה (כדלהלן). אבל לדעת רבנן אפילו אם טוענו גדול הוא פטור משבועה, כי הוא נחשב למשיב אבידה.

והאי בכוליה בעי דלכפריה: בעיקרון הלווה היה מעוניין לכפור בכל החוב, אבל הוא לא מסוגל להעזי פניו נגד המלוה. אך אם כן קשה: עלינו לא להאמין לו כשהוא נשבע על החצי הנוסף, משום שהחשוד לגנוב מומן אינו נאמן להישבע? והתשובה היא שהוא באמת היה מעוניין להודות על הכל, אבל אין לו כסף ולכן הוא אומר לעצמו אני אודה רק על חצי עד שאני אשיג כסף ואז אני אפרע לו את החצי השני. ולכן הוא לא נחשב חשוד על הממון.

והמחלוקת של ראב"י ורבנן היא האם כמו שהוא לא מעיז לכפור באבא, הוא גם לא מעיז לכפור בכן. לדעת ראב"י הוא לא מסוגל לכפור אפילו בבנו הקטן של המלוה, ולכן בזה שהוא מודה בחצי הוא לא נחשב משיב אבידה והוא חייב שבועה. אבל לדעת רבנן רק באבא הוא לא מעיז לכפור אבל בכן הוא מעיז, וממילא כשהוא מודה לו בחצי הרי הוא משיב אבידה על החצי ופטור משבועה. (וכאמור לדעתם הוא מעיז לכפור אפילו כשבן גדול תובע אותו, ולכן גם אז הוא נחשב משיב אבידה ולא נשבע בהודאתו).